

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન (ફોર ક્વોશિંગ એન્ડ સેટ અસાઈડ

એફઆઈઆર/ઓર્ડર) નં. ૨૦૬૧૪/૨૦૧૮

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. સી. દોશી :

સહી/—

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના

=====

જીતેશભાઈ મગનભાઈ ઉકાણી અને અન્ય ... અરજદાર(રો)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય ... સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદારો તરફથી શ્રી અંશિન દેસાઈ, વરીઝ વકીલ સાથે શ્રી નંદીશ એચ.

ઠાકર(૭૦૦૮)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ તરફથી શ્રી શિવાંગ એમ. શાહ(૫૯૧૬) વતી સુશ્રી ધારા

શાહ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફથી શ્રી સોહમ જોશી, અધિક સરકારી વકીલ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. સી. દોશી

તારીખ: ૧૮/૦૯/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ (ટૂંકમાં "સદર કોડ") ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી આ પિટિશન છે, જેના દ્વારા ફોજદારી કેસ નં. ૧૫૨/૨૦૧૭ માં આરોપી તરીકે સંડોવાયેલા અરજદારોએ આઈપીસીની કલમ ૫૦૦ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે વિદ્વાન સીજેએમ, રાજકોટ દ્વારા પ્રોસેસ ઈશ્યૂ કરવાના હુકમને પડકાર્યો છે.

૨. પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદની રૂપરેખા આપતી અને હાલની પિટિશન દાખલ કરવા તરફ દોરી જતી હકીકતો નીચે મુજબ છે:—

૨.૧. ફરિયાદીએ જૂન-૨૦૧૫ માં ચેક દ્વારા પ્રથમ સત્રની છ મહિનાની ફી ચૂકવીને અરજદારોની શાળામાં તેમના પુત્રનો પ્રવેશ મેળવ્યો હતો.

૨.૨. તારીખ ૦૮/૦૮/૨૦૧૫ ના રોજ ફરિયાદીને શાળા દ્વારા બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને બીજા સત્રની ફીનો એડવાન્સ ચેક જમા કરાવવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું. એડવાન્સ ચેકની સ્પષ્ટતા માંગવા પર અરજદારો દ્વારા કોઈ સંતોષકારક જવાબ આપવામાં આવ્યો ન હતો અને તેના બદલામાં ફરિયાદીને પ્રવેશ પાછો ખેંચી લેવા કહેવામાં આવ્યું હતું. અરજદારોએ તે લેખિતમાં આપવાનો પણ ઇનકાર કર્યો હતો.

૨.૩. તારીખ ૦૧/૦૯/૨૦૧૫ ના રોજ ફરિયાદીને આરોપી નં. ૩ દ્વારા રૂબરૂ બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને આરોપી નં. ૨ અને ૩ એ ફરીથી એડવાન્સ ચેકની માંગણી કરી હતી અથવા પ્રવેશ પાછો ખેંચી લેવા જણાવ્યું હતું અને તારીખ ૦૨/૦૯/૨૦૧૫ ના રોજ ફરિયાદીને પત્ર દ્વારા જાણ કરવામાં આવી હતી કે તેમના પુત્રનો પ્રવેશ રદ કરવામાં આવ્યો છે. તેના અનુસંધાનમાં, તારીખ ૧૬/૦૯/૨૦૧૫ ના રોજ રજિસ્ટર્ડ એ.ડી. મારફતે ફરિયાદીના પુત્રનું શાળા છોડ્યાનું પ્રમાણપત્ર મોકલવામાં આવ્યું હતું, જે ફરિયાદીને તારીખ ૧૮/૦૯/૨૦૧૫ ના રોજ મળ્યું હતું.

૨.૪. તેથી, ફરિયાદીએ તારીખ ૦૩/૦૯/૨૦૧૫ ના રોજ જિલ્લા શિક્ષણાધિકારીને ફરિયાદ આપી હતી અને સદર ફરિયાદની સુનાવણી તારીખ ૦૧/૧૦/૨૦૧૫ ના રોજ થઈ હતી અને જિલ્લા શિક્ષણાધિકારીએ

તારીખ ૦૩/૧૦/૨૦૧૫ ના રોજ ફરિયાદીની તરફેણમાં હુકમ પસાર કર્યો હતો. ફરિયાદીએ તારીખ ૧૮/૦૯/૨૦૧૫ ના રોજ માલવિયાનગર પોલીસ સ્ટેશનમાં પણ લેખિત અરજી આપી હતી.

૨.૫. ઉપરોક્ત હુકમ થતાં, શાળાના વહીવટકર્તા અને આચાર્યએ ફરિયાદીના પુત્રને માનસિક ત્રાસ આપવાનું શરૂ કર્યું હતું અને તેને તેના વર્ગથી અલગ બેસાડવામાં આવ્યો હતો તથા તેને તેના અભ્યાસથી વંચિત રાખવામાં આવ્યો હતો અને તેથી, ફરિયાદીએ તારીખ ૦૫/૧૦/૨૦૧૫ ના રોજ માલવિયાનગર પોલીસ સ્ટેશનની મોટા મવા ચોકીમાં નિવેદન આપ્યું હતું.

૨.૬. ત્યારબાદ, ઓક્ટોબર-૨૦૧૫ ની શરૂઆતમાં ફરિયાદી સામે ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને સદર ફરિયાદના સંદર્ભમાં, માલવિયાનગરના એએસઆઈ શ્રી જાડેજા અને અન્ય પોલીસ સ્ટાફ અશોકભાઈ કાલક તારીખ ૦૮/૧૦/૨૦૧૫ ના રોજ જલારામ-૨ ખાતે આવેલી ફરિયાદીની ઓફિસે આવ્યા હતા અને ફરિયાદીને સદર કારમાં લઈ જઈને માલવિયાનગર પોલીસ સ્ટેશનના પીઆઈ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ ફરિયાદીની ત્યાં ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. બીજા દિવસે પી.ડી. માલવિયા કોલેજ પાસે આવેલી મામલતદાર કચેરી (દક્ષિણ) માં ફરિયાદીને રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ ફરિયાદીને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા.

૨.૭. ઉપરોક્ત સમગ્ર ઘટના પ્રત્યે અદાવત રાખીને, તારીખ ૧૩/૧૦/૨૦૧૫

ના રોજ શાળા, શાળાના વહીવટકર્તા અને આચાર્યએ તારીખ કે નામનો ઉલ્લેખ કર્યા વિના બે લીટીના પત્ર સાથે ફરિયાદીના પુત્ર સાથે એક પત્રિકા મોકલી હતી અને તે જ દિવસે વર્તમાનપત્રો 'સંદેશ' અને 'દિવ્ય ભાસ્કર' માં, તારીખ ૧૪/૧૦/૨૦૧૫ ના રોજ 'સાંજ સમાચાર' માં અને તારીખ ૧૬/૧૦/૨૦૧૫ ના રોજ 'ગુજરાત સમાચાર' વર્તમાનપત્રમાં એક નોટિસ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી હતી અને સદર નોટિસમાં ફરિયાદીના ચારિત્ર્ય વિશે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો અને બદનક્ષીભરી ભાષાનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી, ફરિયાદીએ પૂર્વોક્ત ફોજદારી કેસ દાખલ કર્યો હતો. જેમાં વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ અરજદારો સામે પ્રોસેસ ઇશ્યૂ કરી છે.

૨.૮. તેથી, હાલની પિટિશન.

૩. અરજદારો તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી નંદીશ ઠાકરની મદદ મેળવનાર વિદ્વાન વરીષ્ઠ વકીલ શ્રી અંશિન દેસાઈ એવી રજૂઆત કરશે કે આઈપીસીની કલમ ૫૦૦ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે વિદ્વાન સીજેએમ દ્વારા પ્રોસેસ ઇશ્યૂ કરવી તે પ્રક્રિયાનો ઘોર દુરુપયોગ છે અને તે આઈપીસીની કલમ ૪૮૯ ના અપવાદ ૧, ૪ અને ૯ ની અવગણના કરીને કરવામાં આવી છે. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે ફરિયાદી સામે લગાવવામાં આવેલા આક્ષેપો વાસ્તવિકતા અને સત્યથી ઓછા નથી અને તેથી આ આક્ષેપને અરજદારો દ્વારા કરવામાં આવેલું બદનક્ષીભર્યું નિવેદન

ગણી શકાય નહીં. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદનું મૂળ ફરિયાદમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું છે તેના કરતાં અલગ છે. તેઓ રજૂઆત કરશે કે ફરિયાદીની પત્ની રાજકોટ પબ્લિક સ્કૂલ (ટૂંકમાં "શાળા") માં શિક્ષિકા તરીકે સેવા આપવા માંગતી હતી, જો કે શાળાના સંચાલક મંડળ દ્વારા તેમની વિનંતી નકારી કાઢવામાં આવી હતી. તે ફરિયાદીના મનમાં રાખેલી અદાવતો પૈકીની એક હતી. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે ફરિયાદીના પુત્રના વર્તન વિશે શાળાના શિક્ષકો દ્વારા કરવામાં આવેલી વિવિધ ફરિયાદોના આધારે તેમના પુત્રને આ શાળામાં ભણવાનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હોવાથી ફરિયાદીની અદાવત વધી ગઈ હતી. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે બંને પક્ષો દ્વારા ડીઈઓ સમક્ષ ફરિયાદો કરવામાં આવી હતી અને આખરે ફરિયાદીની તરફેણમાં નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો અને ડીઈઓએ અરજદારોને તેમના દ્વારા જારી કરવામાં આવેલ બાળકના શાળા છોડ્યાના પ્રમાણપત્રને પાછું ખેંચી લેવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.

૩.૧. વિદ્વાન વરીફ કાઉન્સેલ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે અરજદારો ફરિયાદીના પુત્રને શાળામાં પાછો લેવા તૈયાર અને ઉત્સુક હતા, જો કે પુનઃપ્રવેશ શક્ય બન્યો ન હતો, કારણ કે બાળકે અન્ય કોઈ સ્થળે પ્રવેશ મેળવી લીધો હતો. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે ફરિયાદીએ સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૯૧૦૦/૨૦૧૬ દાખલ કરીને આ મુદ્દો હાઈકોર્ટ સમક્ષ ઉઠાવ્યો હતો. આ કોર્ટની સમક્ષ બેન્ચે માન્યું હતું કે આવી પિટિશન

ચલાવવા માટે કોઈ કારણ અસ્તિત્વમાં નથી, કારણ કે તેમાં વિશ્વસનીયતાનો અભાવ છે અને તેથી રૂ. ૨,૫૦૦/- ના ખર્ચ સાથે પિટિશન ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૩.૨. પાના નં. ૧૨૧, ૧૨૨ અને ૧૨૩ નો સંદર્ભ આપતાં વિદ્વાન વરીષ્ઠ વકીલ રજૂઆત કરશે કે શાળા દ્વારા દૈનિક વર્તમાનપત્રમાં જાહેર નોટિસ જારી કરીને સત્ય હકીકત જણાવવામાં આવી હતી કે અરજદારો દ્વારા કરવામાં આવેલી ફરિયાદના અનુસંધાનમાં પોલીસ દ્વારા ફરિયાદી અને એક શ્રી દર્શિતભાઈની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને બીજા દિવસે તેઓને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે સમાચારમાં જણાવેલા શબ્દોનું મૂલ્ય જોવામાં આવે તો, તે સત્ય હોવાના કારણે આઈપીસીની કલમ ૪૮૮ ના અપવાદ ૧ અને ૪ માં આવે છે અને તેનાથી કોઈ ગુનો બનતો નથી. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રોસેસ ઇશ્યૂ કરતાં પહેલાં આઈપીસીની કલમ ૪૮૮ ના અપવાદો ધ્યાને લેવા જરૂરી હતા, પરંતુ વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે અન્ય હકીકતોનો સંદર્ભ લીધા વિના અને આઈપીસીની કલમ ૪૮૮ ના અપવાદોનો સંદર્ભ લીધા વિના પણ સંક્ષિપ્ત અને કારણવિહીન હુકમ દ્વારા અરજદારો સામે પ્રોસેસ ઇશ્યૂ કરી હતી. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે એ જોવાની જરૂર હતી કે ફરિયાદી દ્વારા બદલો લેવાની ભાવનાને દાવાનું સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું છે, જે આઈપીસીની કલમ ૪૮૮ ના અર્થમાં બદનક્ષીભર્યું નિવેદન બનતું નથી.

૩.૩. ઉપરોક્ત રજૂઆતોના આધારે, વિદ્વાન વરીષ્ઠ વકીલ શ્રી અંશિન દેસાઈ આ પિટિશન મંજૂર કરવા અને પ્રોસેસ ઇશ્યૂ કરવાના હુકમ તેમજ ફોજદારી કેસની કાર્યવાહી રદ કરવા કોર્ટને અરજ કરે છે.

૪. તેનાથી વિપરીત, ખાનગી સામાવાળા તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી ધારા શાહે આ કોર્ટનું ધ્યાન રેકૉર્ડ પરના વિવિધ દસ્તાવેજો તરફ દોર્યું હતું અને રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રોસેસ ઇશ્યૂ કરતી વખતે તમામ સંબંધિત દસ્તાવેજો ધ્યાને લીધા છે. ફરિયાદીના પુત્રને શાળા છોડવાની ફરજ પાડવામાં આવી હતી. તેમનું શાળા છોડ્યાનું પ્રમાણપત્ર પણ જારી કરવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ ફરિયાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીના અનુસંધાનમાં ડીઈઓએ વિવાદમાં હસ્તક્ષેપ કર્યો હોવાથી શાળાને ફરિયાદીના પુત્રને પાછો લેવાની ફરજ પડી હતી. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે આ બાબતની અદાવત રાખીને અરજદારો દ્વારા પોલીસ કમિશનર સમક્ષ ખોટી ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ ફરિયાદી અને તેમના મિત્રની છબી ખરડવાના બદઈરાદા સાથે જાહેર જનતામાં પ્રસારિત થતા દૈનિક વર્તમાનપત્રમાં તે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી હતી. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે જાહેર નોટિસમાં વપરાયેલી ભાષા સંપૂર્ણપણે બદનક્ષીભરી છે. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે આ જાહેર નોટિસમાં લગાવવામાં આવેલા આક્ષેપો દર્શાવે છે કે ફરિયાદી તેમજ એક શ્રી દર્શિતભાઈએ શાળાને બાનમાં લીધી છે. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે ફરિયાદી અને તેમના સાથીદારને બદનામ કરવા માટે

જાણીજોઈને "કડવા પટેલ" શબ્દનો પણ ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે જાહેર નોટિસની ભાષા વધુમાં જણાવે છે કે ફરિયાદી અને તેમના સાથીદારની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને આખી રાત લોકઅપમાં રાખવામાં આવ્યા હતા અને બીજા દિવસે સવારે જ જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે આમ, અરજદારો દ્વારા જાહેર નોટિસ મારફતે કરવામાં આવેલા નિવેદનો ફરિયાદી અને તેમના સાથીદારને બદનામ કરવાના હેતુથી જાણીજોઈને કરવામાં આવ્યા છે અને પ્રસારિત કરવામાં આવ્યા છે. તેઓ વધુમાં રજૂઆત કરશે કે અરજદારો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલ કે આ કેસમાં આઈપીસીની કલમ ૪૮૯ ના અપવાદ ૧ અને ૪ લાગુ પડે છે તે ટ્રાયલનો વિષય બનશે.

- ૪.૧. ઉપરોક્ત રજૂઆતોના આધારે, વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી ધારા શાહ પિટિશન ફગાવી દેવાની માંગણી કરે છે.
૫. વિદ્વાન એપીપી રજૂઆત કરે છે કે આ બે પક્ષકારો વચ્ચેનો ખાનગી વિવાદ છે અને તેથી, કોર્ટ કેસની હકીકતોની તપાસ કરી શકે છે અને જરૂરી હુકમો પસાર કરી શકે છે.
૬. બંને પક્ષોના વિદ્વાન એડવોકેટોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પર રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજોને ધ્યાનમાં લીધા પછી, વિચારણા માટે એકમાત્ર પ્રશ્ન એ ઉપસ્થિત થયો છે કે શું પાના નં. ૧૨૧, ૧૨૨ અને ૧૨૩ પર

અરજદારો દ્વારા જારી કરાયેલ જાહેર નોટિસ પ્રથમ દર્શનીય રીતે ફરિયાદી સામે બદનક્ષીભર્યું નિવેદન સ્થાપિત કરે છે અને આઈપીસીની કલમ ૫૦૦ માં સજા ધરાવતી આઈપીસીની કલમ ૪૮૯ ના દાયરામાં આવે છે કે નહીં? શેષ પ્રશ્ન એ ઉપસ્થિત થયો છે કે શું આઈપીસીની કલમ ૪૮૯ નો અપવાદ લાગુ પડે છે અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પ્રોસેસ ઇશ્યૂ કરતી વખતે તેમજ આ કોર્ટ દ્વારા રદબાતલ કરવા માટેની પિટિશનની સુનાવણી વખતે ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે? ચાલો પહેલા બીજા પ્રશ્ન પર ધ્યાન આપીએ.

૭. મેસર્સ ઇવેકો મેગિરસ બ્રાન્ડસ્યુટ્ઝટેકનીક જીએમબીએચ વિરુદ્ધ નિર્મલ કિશોર ભારતીય, (૨૦૨૪) ૨ એસ.સી.સી. ૮૬ ના કેસમાં તાજેતરના ચુકાદામાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે આઈપીસીની કલમ ૨૦૪ હેઠળ પ્રોસેસ ઇશ્યૂ કરવાના તબક્કે કલમ ૪૮૯ ના અપવાદને ધ્યાને લઈ શકાય કે કેમ અને સમાન રીતે કોડની કલમ ૪૮૨ હેઠળ રદબાતલ કરવાની પિટિશનની તપાસ કરતી હાઈકોર્ટ માટે પણ તે લાગુ પડે કે કેમ તે પ્રશ્નની તપાસ કરતી વખતે નીચે મુજબના અવલોકનો કર્યા હતા:—

“૬૦. કાયદો મેજિસ્ટ્રેટ પર જે જરૂરિયાત લાદે છે તે એ છે કે તેઓ કલમ ૨૦૦ અને ૨૦૨ ના સંદર્ભમાં તેમજ કાયદાની કોઈપણ લાગુ જોગવાઈ અનુસાર તેમની સમક્ષ લાવવામાં આવેલી સામગ્રી પર જ વિચારણા કરવા બંધાયેલા છે, અને કાયદા દ્વારા તેમના પર જે નિયંત્રણ લાદવામાં આવ્યું છે તે એ છે કે તેઓ કાનૂની પ્રક્રિયા દ્વારા માન્ય રીતે રેકૉર્ડ પર ન

લાવવામાં આવેલી કોઈપણ સામગ્રીને ધ્યાનમાં લેવાથી વંચિત છે. ઉપરોક્ત પ્રસ્તાવના તાર્કિક પરિણામ તરીકે, જે બાબત અનુસરે છે તે એ છે કે મેજિસ્ટ્રેટ પ્રોસેસ ઈશ્યૂ કરવી કે નહીં તે નક્કી કરતી વખતે તેમની સમક્ષની સામગ્રી જોઈને પોતાનો અભિપ્રાય રચવા માટે હકદાર છે. જો, તેમ છતાં, આવી સામગ્રી પોતે જ કોઈપણ અપવાદ હેઠળ સંપૂર્ણ બચાવ જાહેર કરે છે, તો ન્યાયિક બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરીને મેજિસ્ટ્રેટને બિનજરૂરી ટ્રાયલ શરૂ કરતી તુરં છ ફરિયાદને અટકાવવા માટે આવા અપવાદનો લાભ આપતા કંઈ રોકતું નથી.

૬૨. બદનક્ષીની ફરિયાદના સંદર્ભમાં, મેજિસ્ટ્રેટ જે તબક્કે પ્રોસેસ ઈશ્યૂ કરવા આગળ વધે છે, તે તબક્કે તેમણે ફરિયાદમાંના આક્ષેપો અને અન્ય સામગ્રી (કલમ ૨૦૦/કલમ ૨૦૨ માં સંદર્ભિત પ્રક્રિયા દ્વારા મેળવેલી) ના આધારે પોતાનો અભિપ્રાય રચવો પડે છે કે કાર્યવાહી માટે પૂરતો આધાર અસ્તિત્વમાં છે કે નહીં, જે દોષિત ઠરાવવા માટેના પૂરતા આધારથી અલગ છે, જે ટ્રાયલ વખતે નક્કી કરવા માટે છોડવો પડે છે અને જ્યારે પ્રોસેસ ઈશ્યૂ કરવામાં આવે તે તબક્કે નહીં. જો કે કાયદામાં એવું કશું નથી કે જે સ્પષ્ટ શબ્દોમાં મેજિસ્ટ્રેટને આઈપીસીની કલમ ૪૮૯ ના અપવાદો પૈકી કોઈ લાગુ પડે છે કે નહીં તે ધ્યાને લેવાનો આદેશ આપે છે, તેમ છતાં કોઈ મનાઈ પણ નથી. છેવટે, જે બાબત અપવાદરૂપ છે તે જોગવાઈના શબ્દો મુજબ જ બદનક્ષી સમાન બની શકતી નથી. અમે ચોક્કસપણે સમજીએ છીએ કે ઘણીવાર એ અભિપ્રાય રચવો મુશ્કેલ હોય

છે કે તે સમયે કોઈ અપવાદ લાગુ પડે છે કારણ કે ન તો બદનક્ષીની ફરિયાદ એવી સામગ્રી સાથે ઘડવામાં આવે છે, ન તો સોગંદ પર નિવેદનો કરવામાં આવે છે અને પુરાવા રજૂ કરવામાં આવે છે, જે શરૂઆતમાં જ આરોપીને બચવાનો માર્ગ આપે છે. જો કે, અમે પુનરોચ્ચાર કરીએ છીએ કે કાયદો એવો નથી કે આપેલ કેસમાં જો કોઈ અપવાદ લાગુ પડતો હોય તો મેજિસ્ટ્રેટ તેને ધ્યાનમાં લેવાથી કોઈપણ રીતે વંચિત છે; મેજિસ્ટ્રેટ પર આવું વિચારવા સામે કોઈ બંધન નથી, ખાસ કરીને એટલા માટે કે કાયદાકીય રીતે પ્રશિક્ષિત વ્યક્તિ હોવાના કારણે, એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે પ્રોસેસ ઇશ્યૂ કરતી વખતે તેમની પાસે બદનક્ષી શું છે તેનો સ્પષ્ટ ખ્યાલ હશે. જો, અસંભવિત સંજોગોમાં, ફરિયાદની વિગતો અને સોગંદ પરના સમર્થક નિવેદનો તેમજ તપાસ/પૂછપરછના અહેવાલો આઈપીસીની કલમ ૪૯૯ ના કોઈપણ અપવાદ હેઠળ સંપૂર્ણ બચાવ પ્રગટ કરે છે, તો યોગ્ય ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિના ઉપયોગ પર મેજિસ્ટ્રેટ આવા આધાર પર ફરિયાદ ફગાવી દેવા માટે વાજબી ઠરશે અને જો આવી બરતરફી કારણોના સમર્થન સાથે હોય તો તે અધિકારક્ષેત્ર બહારનું કૃત્ય ગણાશે નહીં.

૬૩. સીઆરપીસીની કલમ ૪૮૨ હેઠળ હાઈકોર્ટ દ્વારા અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગના પાસા પર ધ્યાન આપતાં, એવા કેસમાં કે જ્યાં આરોપી દ્વારા કોઈપણ અપવાદના આધારે બદનક્ષીનો ગુનો આચરવામાં આવ્યો નથી તેવો દાવો કરવામાં આવે અને રદબાતલ કરવા માટે અરજ કરવામાં આવે,

કાયદો સુસ્થાપિત જણાય છે કે જો આરોપી એવી સામગ્રી પર આધાર રાખવા માંગતો હોય કે જે મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ ન હતી, તો હાઈકોર્ટ આગળ વધી શકતી નથી અને તપાસનો વ્યાપ વધારી શકતી નથી. આ એ સાદા સિદ્ધાંત પર આધારિત છે કે જે મેજિસ્ટ્રેટ ન કરી શકે, તે હાઈકોર્ટ ન કરી શકે. સીઆરપીસીની કલમ ૪૮૨ દ્વારા સુરક્ષિત હાઈકોર્ટની સત્તાઓને અમે ક્ષુદ્રક ગણતા નથી; આવી સત્તાઓ હંમેશા એક્સ ડેબિટો જસ્ટિશિયા એટલે કે વાસ્તવિક અને નોંધપાત્ર ન્યાય કરવા માટે વાપરવા માટે ઉપલબ્ધ છે જેના વહીવટ માટે જ હાઈકોર્ટ અસ્તિત્વ ધરાવે છે. જો કે, સીઆરપીસીની કલમ ૪૮૨ હેઠળના અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા પોલીસ રિપોર્ટમાંથી ઉદ્ભવતી એફઆઈઆર અથવા ફોજદારી કાર્યવાહી રદ કરવા માટે નિર્ધારિત કસોટીઓ કલમ ૨૦૦ સાથે વંચાણો લેતાં કલમ ૨૦૪ હેઠળ ઈશ્યૂ કરાયેલ પ્રોસેસને રદ કરવા માટે નિર્ધારિત કસોટીઓથી નોંધપાત્ર રીતે અલગ નથી, હાઈકોર્ટ યોગ્ય સંતોષ નોંધીને હસ્તક્ષેપ કરવા માટે સશક્ત છે જો ફરિયાદ વાંચવાથી, ફરિયાદી અને સાક્ષીના (જો કોઈ હોય તો) સોગંદ પરના નિવેદનોના સારાંશ પરથી અને રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજ પુરાવા પરથી કોઈ ગુનો બનતો ન હોય અને જો કાર્યવાહી ચાલુ રાખવાની પરવાનગી આપવામાં આવે તો તે કાનૂની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ સમાન બનશે. આ પણ અસ્વીકાર્ય બનશે, જો આપેલ કેસનો ન્યાય જબરજસ્ત રીતે આવી માંગ ન કરતો હોય.”

૮. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા અન્ય એક તાજેતરના ચુકાદામાં શાહેદ

કમાલ વિરુદ્ધ એ. સુરતી ડેવલપર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, એ.આઇ.આર.
૨૦૨૫ એસ.સી. ૨૧૬૬ ના કેસમાં કાયદાની સ્થિતિનો પુનરોચ્ચાર
કરવામાં આવ્યો છે. સંબંધિત તારણો નીચે મુજબ છે:—

“હાઇકોર્ટે આ ચુકાદાની પણ નોંધ લીધી છે જે ઠરાવે છે કે જો ફરિયાદમાં
દર્શાવેલ સામગ્રી અને જોડાયેલા દસ્તાવેજો કોઈપણ અપવાદ હેઠળ
સંપૂર્ણ બચાવ જાહેર કરે છે, તો બિનજરૂરી ટ્રાયલ શરૂ કરતી તુરંચ
ફરિયાદને અટકાવવા માટે ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરીને
મેજિસ્ટ્રેટને આવા અપવાદનો લાભ આપવાથી કશું અટકાવતું નથી.
વધુમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જે બાબત અપવાદરૂપ છે તે
જોગવાઈના શબ્દો મુજબ જ બદનક્ષી સમાન બની શકતી નથી અને
મેજિસ્ટ્રેટ આપેલ કેસમાં જો કોઈ અપવાદ લાગુ પડતો હોય તો તેને
ધ્યાનમાં લેવાથી કોઈપણ રીતે વંચિત નથી. વધુમાં એવું ઠરાવવામાં
આવ્યું છે કે જો મેજિસ્ટ્રેટ તપાસ દરમિયાન નોંધે કે કોઈપણ એક અપવાદ
હેઠળ સંપૂર્ણ બચાવ થાય છે, તો મેજિસ્ટ્રેટ ફરિયાદ ફગાવી દેવા માટે
વાજબી ઠરશે. સમાન રીતે, કલમ ૪૮૨ હેઠળ કેસની તપાસ કરતી
હાઇકોર્ટ, જો ફરિયાદ વાંચવાથી, ફરિયાદી અને સાક્ષીના સોગંદ પરના
નિવેદનોના સારાંશ પરથી અને ફરિયાદી દ્વારા રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજો
પરથી જણાય કે કોઈ ગુનો બનતો નથી અને જો હાઇકોર્ટનો એવો
અભિપ્રાય હોય કે જો કાર્યવાહી ચાલુ રાખવાની પરવાનગી આપવામાં
આવે તો તે કાનૂની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ થશે, તો હાઇકોર્ટ હસ્તક્ષેપ કરવા

માટે સશક્ત છે.”

૯. તેથી, તે સ્ફટિક જેવું સ્પષ્ટ છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ પ્રોસેસ ઈશ્યૂ કરતી વખતે અને આ કોર્ટ મુદ્દાની તપાસ કરતી વખતે અને કોડની કલમ ૪૮૨ ના અંતર્ગત અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ, આઈપીસીની કલમ ૪૯૯ માં ઘડવામાં આવેલા અપવાદના અમલનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

૧૦. આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, આઈપીસીની કલમ ૪૯૯ ની વ્યાખ્યા અને અપવાદોના મહત્વપૂર્ણ ભાગને ધ્યાનમાં રાખીને હાથ પરના કેસની તપાસ હાથ ધરીએ. જો કે, આ કોર્ટ કથિત બદનક્ષીભર્યા નિવેદનના આચરણ પર નજીકથી નજર નાખે તે પહેલાં, જેમાં વિશેષ હકીકતોની નોંધ લેવી જરૂરી હતી, ત્યારે હાલના કેસમાં પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદનું પોતાનું મૂળ છે. પ્રથમ તો ફરિયાદીની પત્ની શાળામાં નોકરી કરવા માંગતી હતી, પરંતુ શાળાના સંચાલક મંડળે તેમને નોકરીમાં લેવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. ત્યારબાદ, શિક્ષણ અધિકાર અધિનિયમ હેઠળ ફરિયાદીના પુત્રને શાળામાં પ્રવેશ મળ્યો હતો. જો કે, તેનું વર્તન શિસ્તને અનુરૂપ ન હોવાનું જણાયું હતું અને તેથી એક કરતાં વધુ શિક્ષકોએ શાળાના સંચાલક મંડળને તેની ફરિયાદ કરી હતી અને એવું રાજીનામું પણ આપ્યું હતું કે જો તેઓને ફરિયાદીના પુત્રને ભણાવવાની ફરજ પાડવામાં આવશે તો તેઓ નોકરી છોડી દેશે અને તે મુજબ તેઓએ પોતાના રાજીનામા સોંપ્યા હતા. અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ, ફરિયાદીની પત્નીના અયોગ્ય અને

ગેરશિસ્તભર્યા અભિગમને કારણે ફરિયાદીના પુત્રને શાળા છોડ્યાનું પ્રમાણપત્ર આપીને શાળામાંથી કાઢી મૂકવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ આ મુદ્દો ડીઈઓ સમક્ષ ગયો, જેનું આખરે ડીઈઓ દ્વારા શાળા અને તેના સંચાલક મંડળને ફરિયાદીના પુત્રને પાછો લેવા અને તેનો પ્રવેશ પુનઃસ્થાપિત કરવાનો નિર્દેશ આપીને ફરિયાદીની તરફેણમાં પરિણામ આવ્યું. ડીઈઓના આ હુકમને વિવિધ વર્તમાનપત્રોમાં સમાચાર તરીકે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો હતો. અરજદારો દ્વારા એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે ફરિયાદી અને તેમના સાથીદારે આ સમાચાર પ્રસિદ્ધ કરાવ્યા હતા. આખરે, અરજદારોએ પોલીસ કમિશનર, રાજકોટ સમક્ષ ફરિયાદી અને તેમના સાથીદાર વિરુદ્ધ ફોજદારી ફરિયાદ દાખલ કરી હતી. ફરિયાદી અને તેમના સાથીદાર સામે આઈપીસીની કલમ ૧૫૧ અને ૧૦૭ હેઠળ કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી હતી. આ બાબત દૈનિક વર્તમાનપત્રમાં સમાચાર તરીકે પ્રસિદ્ધ થઈ હતી.

૧૧. એ નોંધવું યોગ્ય છે કે ડીઈઓના પત્રવ્યવહારનો અમલ કરાવવા અને સામાવાળા સત્તાતંત્રને પત્રવ્યવહાર મુજબ કાર્ય કરવાનો નિર્દેશ આપવાની અરજ સાથે ફરિયાદીએ આ કોર્ટની સમક્ષ બેન્ચ સમક્ષ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૯૦૦૧/૨૦૧૭ દાખલ કરી હતી, આ કોર્ટની સમક્ષ બેન્ચે પિટિશનને વિશ્વાસપાત્ર ન ગણી અને કાર્યવાહીનું કારણ અસ્તિત્વમાં ન હોવાનું જણાવ્યું અને તેથી રૂ. ૨,૫૦૦/- ના ખર્ચ સાથે પિટિશન ફગાવી દીધી હતી.

૧૨. જે જાહેર નોટિસો બદલનીભર્યું નિવેદન હોવાનો દાવો કરવામાં આવે છે તે પાના નં. ૧૨૧, ૧૨૨ અને ૧૨૩ પર છે. તે સમાન શબ્દો ધરાવે છે. તેને સમજવા માટે તે નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે (સ્થાનિક ભાષામાંથી અંગ્રેજીમાં અનુવાદિત):-

રાજકોટ પબ્લિક સ્કૂલના વાલીઓ જોગ

શાળા સામે ખોટી ફરિયાદો કરી અને આચાર્ય-શિક્ષકોને રૂબરૂ તથા ફોન પર ધમકીઓ આપી ભય ફેલાવવા બદલ જિતેન કાંસાગરા અને તેના સાગરીતો સામે આચાર્ય દ્વારા કરવામાં આવેલી ફરિયાદ અંગે....

જિતેન વજુભાઈ કાંસાગરા કડવા પટેલ, મૂળ ગામ: મોટી વાવડી, હાલ રહેઠાણ: અરણ્ય એપાર્ટમેન્ટ, મોટા મવા, રાજકોટ

દર્શિત રાજુભાઈ કાંતરિયા કડવા પટેલ, મૂળ ગામ: આદિત્યાલા, હાલ રહેઠાણ: જાફરાબાદ, રહે. ગોવાણી હોસ્ટેલ

પોલીસ દ્વારા કલમ ૧૫૧, ૧૦૭, ૧૬(૩) હેઠળ અટકાયત કરવામાં આવી હતી અને સાંજે ૫:૦૦ વાગ્યાથી બીજા દિવસે સવારે ૧૧:૪૫ વાગ્યા સુધી લોકઅપમાં રાખવામાં આવ્યા હતા, જે બાદ તેઓને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. ત્રીજો આરોપી, જેનો મોબાઈલ નં. ૯૭૨૪૪ ૪૯૪૩૭ છે, તે હાલ ફરાર છે. જિતેનને મદદ કરનારા તમામ આરોપીઓની તપાસ ચાલી રહી છે.....શાળાએ વાલી જિતેન સામે બદલનીનો કેસ દાખલ કર્યો છે.

રાજકોટ પબ્લિક સ્કૂલ, અંબિકા ટાઉનશીપ, જીવરાજપાર્ક, રાજકોટ

લિ. આચાર્ય

રાજકોટ પબ્લિક સ્કૂલના વાલીઓ જોગ

શાળા સામે ખોટી ફરિયાદો કરી અને આચાર્ય-શિક્ષકોને રૂબરૂ તથા ફોન પર ધમકીઓ આપી ભય ફેલાવવા બદલ જિતેન કાંસાગરા અને તેના સાગરીતો સામે આચાર્ય દ્વારા કરવામાં આવેલી ફરિયાદ અંગે....

જિતેન વજુભાઈ કાંસાગરા કડવા પટેલ, મૂળ ગામ: મોટી વાવડી, હાલ રહેઠાણ: અરણ્ય એપાર્ટમેન્ટ, મોટા મવા, રાજકોટ

દર્શિત રાજુભાઈ કાંતરિયા કડવા પટેલ, મૂળ ગામ: આદિત્યાણા, હાલ રહેઠાણ: જાફરાબાદ, ગોવાણી હોસ્ટેલ, રાજકોટ

પોલીસ દ્વારા કલમ ૧૫૧, ૧૦૭, ૧૬(૩) હેઠળ અટકાયત કરવામાં આવી હતી અને સાંજે ૫:૦૦ વાગ્યાથી બીજા દિવસે સવારે ૧૧:૪૫ વાગ્યા સુધી લોકઅપમાં રાખવામાં આવ્યા હતા, જે બાદ તેઓને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. ત્રીજો આરોપી, જેનો મોબાઈલ નં. ૯૭૨૪૪ ૪૯૪૩૭ છે, તે હાલ ફરાર છે. જિતેનને મદદ કરનારા તમામ આરોપીઓની તપાસ ચાલી રહી છે.

શાળાએ વાલી જિતેન સામે બદનક્ષીનો કેસ દાખલ કર્યો છે.

રાજકોટ પબ્લિક સ્કૂલ, અંબિકા ટાઉનશીપ, જીવરાજપાર્ક, રાજકોટ

રાજકોટ પબ્લિક સ્કૂલના વાલીઓ જોગ

શાળા સામે ખોટી ફરિયાદો કરી અને આચાર્ય-શિક્ષકોને રૂબરૂ તથા ફોન પર ધમકીઓ આપી ભય ફેલાવવા બદલ જિતેન કાંસાગરા અને તેના સાગરીતો સામે આચાર્ય દ્વારા કરવામાં આવેલી ફરિયાદ અંગે....

જિતેન વજુભાઈ કાંસાગરા કડવા પટેલ, મૂળ ગામ: મોટી વાવડી, હાલ રહેઠાણ: અરણ્ય એપાર્ટમેન્ટ, મોટા મવા, રાજકોટ

દર્શિત રાજુભાઈ કાંતરિયા કડવા પટેલ, મૂળ ગામ: આદિત્યાલા, હાલ રહેઠાણ: જાફરાબાદ, રહે. ગોવાણી હોસ્ટેલ

પોલીસ દ્વારા કલમ ૧૫૧, ૧૦૭, ૧૬(૩) હેઠળ અટકાયત કરવામાં આવી હતી અને સાંજે ૫:૦૦ વાગ્યાથી બીજા દિવસે સવારે ૧૧:૪૫ વાગ્યા સુધી લોકઅપમાં રાખવામાં આવ્યા હતા, જે બાદ તેઓને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. ત્રીજો આરોપી, જેનો મોબાઈલ નં. ૯૭૨૪૪ ૪૯૪૩૭ છે, તે હાલ ફરાર છે. જિતેનને મદદ કરનારા તમામ આરોપીઓની તપાસ ચાલી રહી છે.....શાળાએ વાલી જિતેન સામે બદનક્ષીનો કેસ દાખલ કર્યો છે.

રાજકોટ પબ્લિક સ્કૂલ, અંબિકા ટાઉનશીપ, જીવરાજપાર્ક, રાજકોટ

લિ. કેલકર, આચાર્ય

૧૩. ઉપરોક્ત જાહેર નોટિસ આઈપીસીની કલમ ૪૯૯ હેઠળનો ગુનો આકર્ષે છે

કે અપવાદ ૧, ૪ અને ૯ માં આવે છે તે અંગે, ચાલો અપવાદ ૧, ૪ અને ૯ સાથે આઈપીસીની કલમ ૪૯૯ નો સંદર્ભ નીચે મુજબ લઈએ:—

“કલમ ૪૯૯ : બદનક્ષી

જે કોઈ, બોલાયેલા અથવા વાંચવાના ઇરાદાવાળા શબ્દો દ્વારા, અથવા સંકેતો દ્વારા અથવા દ્રશ્ય રજૂઆતો દ્વારા, કોઈપણ વ્યક્તિની પ્રતિષ્ઠાને ગુસ્સાન પહોંચાડવાના ઇરાદાથી, અથવા તેવું ગુસ્સાન થશે તેવી જાણકારી સાથે અથવા તેવું માનવાને કારણ હોવા સાથે, તે વ્યક્તિ વિશે કોઈપણ આક્ષેપ કરે છે અથવા પ્રસિદ્ધ કરે છે, તો ત્યારબાદ અપવાદરૂપ કેસો સિવાય, તે વ્યક્તિની બદનક્ષી કરે છે તેમ કહેવાય.

પ્રથમ અપવાદ.—સત્યનો આક્ષેપ જે જાહેર હિત માટે કરવો અથવા પ્રસિદ્ધ કરવો જરૂરી હોય.—કોઈપણ વ્યક્તિ વિશે સત્ય હોય તેવી કોઈપણ બાબતનો આક્ષેપ કરવો તે બદનક્ષી નથી, જો આવો આક્ષેપ કરવામાં આવે અથવા પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવે તે જાહેર હિત માટે હોય. તે જાહેર હિત માટે છે કે નહીં તે હકીકતનો પ્રશ્ન છે.

ચોથો અપવાદ.—અદાલતોની કાર્યવાહીના અહેવાલોનું પ્રકાશન.—ન્યાયની અદાલતની કાર્યવાહીનો અથવા આવી કોઈપણ કાર્યવાહીના પરિણામનો નોંધપાત્ર રીતે સાચો અહેવાલ પ્રસિદ્ધ કરવો તે બદનક્ષી નથી.

નવમો અપવાદ.—પોતાના અથવા અન્યના હિતોના રક્ષણ માટે વ્યક્તિ

દ્વારા શુદ્ધબુદ્ધિથી કરવામાં આવેલો આક્ષેપ.-અન્યના ચારિત્ર્ય પર આક્ષેપ કરવો તે બદનક્ષી નથી, જો આક્ષેપ કરનાર વ્યક્તિના હિતોના રક્ષણ માટે અથવા અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિના હિતોના રક્ષણ માટે અથવા જાહેર હિત માટે શુદ્ધબુદ્ધિથી આવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હોય.”

૧૪. કલમ ૪૯૯ હેઠળ "બદનક્ષી" બનવા માટે એક આક્ષેપ હોવો જોઈએ અને આવો આક્ષેપ નુકસાન પહોંચાડવાના ઇરાદા સાથે અથવા જેના વિશે તે કરવામાં આવ્યો છે તે વ્યક્તિની પ્રતિષ્ઠાને નુકસાન પહોંચાડશે તેવી જાણકારી સાથે અથવા તેવું માનવાને કારણ હોવા સાથે કરવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ. સારાંશમાં, બદનક્ષીનો ગુનો એ વ્યક્તિની પ્રતિષ્ઠાને પહોંચાડવામાં આવેલું નુકસાન છે. ફરિયાદીને કથિત આક્ષેપથી પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે વાસ્તવિક નુકસાન થયું છે કે નહીં તે ધ્યાનમાં લીધા વિના, આરોપીનો ઇરાદો હતો અથવા તે જાણતો હતો અથવા તેની પાસે એવું માનવાને કારણ હતું કે તેના દ્વારા કરવામાં આવેલ આક્ષેપ ફરિયાદીની પ્રતિષ્ઠાને નુકસાન પહોંચાડશે તેટલું દર્શાવવું પૂરતું રહેશે [જુઓ- જેફી જે. ડાયરમીયર વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય (૨૦૧૦) ૩ એસ.સી.સી. (ફિ.) ૧૩૮ : (૨૦૧૦) ૬ એસ.સી.સી. ૨૪૩].

૧૫. પ્રસ્તુત છે કે પ્રથમ અપવાદ જણાવે છે કે જો કોઈ વ્યક્તિ વિશે કરવામાં આવેલો આક્ષેપ સત્ય હોય અને તે જાહેર હિત માટે હોય તો તે બદનક્ષી ગણાશે નહીં. ચોથો અપવાદ જણાવે છે કે ન્યાયની અદાલતની

કાર્યવાહીનો અથવા આવી કોઈપણ કાર્યવાહીના પરિણામનો નોંધપાત્ર રીતે સાચો અહેવાલ પ્રસિદ્ધ કરવો તે બદનક્ષી નથી. નવમો અપવાદ જણાવે છે કે જો કોઈ આક્ષેપ કરનાર વ્યક્તિના હિતના રક્ષણ માટે અથવા અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિના રક્ષણ માટે અથવા જાહેર હિત માટે શુદ્ધબુદ્ધિથી કરવામાં આવે તો તે બદનક્ષી નથી.

૧૬. વાલ્મીકિ ફાલેરો વિરુદ્ધ શ્રીમતી લૌરિયાના ફર્નાન્ડિસ અને અન્ય, ૨૦૦૫ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન બોમ્બે ૧૫૮૪ માં આરોપીએ વર્તમાનપત્રમાં નોટિસ પ્રસિદ્ધ કરીને લોકોને જાણ કરી હતી કે ફરિયાદી અમુક મિલકતનો માલિક નથી અને વાસ્તવિક માલિકો આરોપી છે. નોટિસમાં લોકોને ફરિયાદી પાસેથી પ્લોટ ખરીદવાથી દૂર રહેવાની ચેતવણી પણ આપવામાં આવી હતી. ફરિયાદ રદ કરતી વખતે હાઇકોર્ટે નીચે મુજબનું તારણ કાઢ્યું હતું:—

“૨૩. બદનક્ષીના ગુનાનો સાર એ વ્યક્તિની પ્રતિષ્ઠાને પહોંચાડવામાં આવેલું નુકસાન છે. ચારિત્ર્ય એ છે કે જે વ્યક્તિ વાસ્તવમાં છે અને પ્રતિષ્ઠા એ છે કે પડોશીઓ અને અન્ય લોકો તેના વિશે શું કહે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, પ્રતિષ્ઠા એ સંયુક્ત લોકવાયકા છે અને જે વ્યક્તિ વિરુદ્ધ સમુદાયનો અભિપ્રાય છે. દરેક વ્યક્તિ પોતાના વિશે ખૂબ ઊંચો અંદાજ રાખવા માટે હકદાર છે પરંતુ પ્રતિષ્ઠા એ મૂલ્યાંકન છે જેમાં વ્યક્તિ અન્ય લોકો દ્વારા મૂલવવામાં આવે છે. બદનક્ષીનો ગુનો આચરવો અથવા કોઈપણ વ્યક્તિ વિશે કોઈપણ આક્ષેપો પ્રસિદ્ધ કરવા એ નુકસાન

પહોંચાડવાના ઇરાદા સાથે અથવા તેવું માનવાને કારણ હોવા સાથે હોવું જોઈએ કે આવો આક્ષેપ તે વ્યક્તિની પ્રતિષ્ઠાને નુકસાન પહોંચાડશે. પ્રશ્ન હેઠળની નોટિસમાં પ્રથમ દર્શનીય રીતે એવો કોઈ આક્ષેપ સમાવિષ્ટ નથી કે જે ફરિયાદીની પ્રતિષ્ઠાને નુકસાન પહોંચાડે તેમ કહી શકાય. બીજી તરફ, સદર નોટિસનું માત્ર વાંચન દર્શાવે છે કે તે આરોપી નં. ૧ અને ૨ દ્વારા મિલકત પરના અધિકારનું રક્ષણ કરવાના હેતુથી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી છે કે જેના પર તેઓ માને છે કે તેમનો અધિકાર છે. સદર નોટિસ વાંચતી વ્યક્તિ શરૂઆતમાં થોડી આશ્ચર્યચકિત થઈ શકે છે કે સદર આરોપીઓ ફરિયાદીને બદનામ કરવાના હેતુથી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી છે તેવું વિચારવાને બદલે ગામોના જૂથનો દાવો કરી રહ્યા છે. સદર આરોપીઓએ સદર નોટિસ દ્વારા માત્ર એટલું જ જણાવ્યું છે કે મિલકત/મિલકતો ફરિયાદીની નથી પરંતુ તેમની છે અને ફરિયાદી સાથે વ્યવહાર કરનાર કોઈપણ વ્યક્તિ પોતાના જોખમે તેમ કરશે. એવી દલીલ કે સદર નોટિસ આપમેળે બદનામીભરી છે અને તે અપ્રમાણિક ઇરાદો દર્શાવે છે કે ફરિયાદી વ્યાપારિક ચારિત્ર્ય અને યોગ્યતાનો અભાવ ધરાવે છે તે ફરિયાદીની કલ્પનાની ઉપજ જણાય છે. સદર નોટિસ વાંચવાથી સામાન્ય બુદ્ધિશાળી વ્યક્તિ દ્વારા આવો નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય નહીં, જે દેખીતી રીતે સદર આરોપી નં. ૧ અને ૨ દ્વારા મિલકત પરના તેમના અધિકારનું રક્ષણ કરવા માટે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી હતી અને અન્યોને ચેતવણી આપવાના હેતુથી કરવામાં આવી હતી કે જો તેઓ ફરિયાદી સાથે

વેચાણનો કોઈ વ્યવહાર કરશે તો તેઓ પોતાના જોખમે અને પરિણામો ભોગવવાના આધારે તેમ કરશે. નોટિસનું વાંચન પ્રથમ દર્શનીય રીતે દર્શાવતું નથી કે તે ફરિયાદીની પ્રતિષ્ઠાને નુકસાન પહોંચાડવાના ઇરાદા અથવા જાણકારી સાથે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી હતી. મારા મતે, વિદ્વાન સેશન્સ જજ ઉપરોક્ત આરોપીઓ સામે પ્રોસેસ ઇશ્યૂ કરતા હુકમને રદ અને ખાતલ કરવા માટે તેમની વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવામાં સાચા હતા.”

૧૭. ભાષા એ એક એવું માધ્યમ છે જેના દ્વારા વિચારો વ્યક્ત થાય છે. ઉપર પુનઃ રજૂ કરવામાં આવેલી જાહેર નોટિસ પ્રસિદ્ધ કરીને પ્રશ્ન એ ઉપસ્થિત થાય છે કે શું એ સ્થાપિત થઈ શકે કે અરજદાર શાળા અથવા તેના વહીવટકર્તાનો ફરિયાદીને બદનામ કરવાનો કોઈ ઇરાદો હતો? જાહેર નોટિસનું સાદું વાંચન દર્શાવે છે કે અરજદારોએ સાચી હકીકતો જણાવી હતી. તેમાં કોઈ અપમાનજનક કે તિરસ્કારપૂર્ણ નિવેદન સમાવિષ્ટ નથી.

૧૮. મ્યુનિસિપલ બોર્ડ કૉચ વિરુદ્ધ ગણેશ પ્રસાદ ચતુર્વેદી, ૧૯૫૧ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન અલ્હાબાદ ૧૧૭ માં બોર્ડને બદનામ કરવાનો દાવો કરતી કેટલીક પત્રિકાઓ જારી કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદ ફગાવી દેવાનો નિર્ણય માન્ય રાખતાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:—

“૬. ખુલાસા ૨ સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૪૯૯ ની જોગવાઈઓ અને

પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ ની કલમ ૧૧ માં વ્યક્તિ શબ્દની વ્યાખ્યાને ધ્યાનમાં રાખીને એવું કહી શકાય નહીં કે કોર્પોરેશન દ્વારા બદનક્ષીની ફરિયાદ બિલકુલ ચલાવી શકાય નહીં. પરંતુ ચોક્કસપણે કોર્પોરેશન દ્વારા આવી ફરિયાદનો વ્યાપ વ્યક્તિઓ દ્વારા કરવામાં આવતી ફરિયાદ જેવો જ નથી. મ્યુનિસિપલ બોર્ડની પોતાની ભાગ્યે જ કોઈ પ્રતિષ્ઠા હોય છે. જો વહીવટ સારો હોય તો એવું કહેવાશે કે બોર્ડ કાર્યક્ષમ રીતે ચલાવવામાં આવી રહ્યું છે. પરંતુ જો વહીવટ ખરાબ હોય તો બિનકાર્યક્ષમતા અને સગાંવાદ વગેરેનો આક્ષેપ થવો સ્વાભાવિક છે. જો કોઈ વ્યક્તિ બોર્ડની મિલકતને કોઈ વિશેષ ઈજા પહોંચાડવા માટે કોઈ આક્ષેપ કરે તો બોર્ડ કલમ ૫૦૦ હેઠળ ફરિયાદ ચલાવી શકે છે. પરંતુ જ્યાં બોર્ડમાં લઘુમતી પક્ષ બહુમતી પક્ષ પર બિનકાર્યક્ષમતા માટે પ્રહાર કરે છે ત્યારે આવો પ્રહાર બદનક્ષી સમાન બનતો નથી.

૭. હવે કલમ ૪૯૯ માટે અન્ય બાબતો ઉપરાંત આરોપીના પક્ષે ફરિયાદીની પ્રતિષ્ઠાને નુકસાન પહોંચાડવાનો ઇરાદો અથવા તેના દ્વારા કરવામાં આવેલ આક્ષેપ આવી પ્રતિષ્ઠાને નુકસાન પહોંચાડશે તેવી જાણકારી હોવી જરૂરી છે. વિદ્વાન સેશન્સ જજ એવા તારણ પર પહોંચ્યા છે કે આવો કોઈ ઇરાદો ન હતો કારણ કે તેઓ માને છે કે ગણેશ પ્રસાદ દ્વારા કરવામાં આવેલી ટીકાઓ ખોટી ન હતી. ગર્ભિત રીતે વિદ્વાન સેશન્સ જજનો અર્થ એવો છે કે આ ટીકાઓ વહીવટને સુધારવાના હેતુથી કરવામાં આવી હતી. આવા ઇરાદાની ગેરહાજરીમાં ફરિયાદ ચલાવી શકાય નહીં.

૮. લોકશાહીના સુચારુ સંચાલન માટે જરૂરી છે કે મ્યુનિસિપલ બોર્ડના વહીવટની વાજબી મર્યાદામાં ટીકા કરવાની પરવાનગી આપવી જોઈએ.

જો કે આ કેસમાં કલમ ૪૯૯ ના અપવાદ ૧ પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો, તેમ છતાં જ્યાં સુધી હાલના કેસનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી અવલોકનો પ્રસ્તુત છે.”

૧૯. આ સંદર્ભમાં અન્ય એક ચુકાદો ધ્યાને લઈ શકાય છે તે રામચંદ્ર વેંકટરમણ વિરુદ્ધ શાપૂરજી પાલોનજી એન્ડ કંપની લિમિટેડ અને અન્ય, (૨૦૧૯) એસ.સી.સી. ઓનલાઈન બોમ્બે પરજ ના કેસમાં છે. ફોજદારી બદનક્ષીની કાર્યવાહી રદ કરતી વખતે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:—

“૪૮. પ્રેસ નોટ પર આવતાં, તેમાં જણાવેલા કથિત વાંધાજનક શબ્દો પ્રેરિત, પાયાવિહોણા અને બદનામીભર્યા અભિયાન સમાન છે. સ્મીયર એટલે ખોટા આક્ષેપ દ્વારા પ્રતિષ્ઠાને નુકસાન પહોંચાડવું. આ શબ્દો સમગ્ર સંદર્ભમાં વાંચવા જરૂરી છે. અરજદારે અગાઉના વિવાદોના સંદર્ભમાં આ નિવેદન આપ્યું છે. શરૂઆતમાં જણાવ્યા મુજબ, બાબત આક્ષેપો, ઈનકારો, દાવાઓ અને અસ્વીકરણના બોજને વહન કરે છે. બંને પક્ષકારો વ્યાપારી જગતના છે. જો કે તેઓએ શરૂઆતમાં સાથે કામ કર્યું હતું, પરંતુ આજે તેઓ સામસામે છે. તેમના વિવાદોની મીડિયા અને લોકો દ્વારા જાહેરમાં ચર્ચા કરવામાં આવે છે. જ્યારે બે વ્યક્તિઓ લડતી હોય છે,

ત્યારે તેઓ એકબીજા સામે અમુક આક્ષેપો કરવા માટે બંધાયેલા હોય છે. જો આ આક્ષેપો અપમાનજનક હોય, તો તેઓ જે વ્યક્તિ પર હુમલો કરવામાં આવે છે તેના વિરુદ્ધ નફરત, તિરસ્કાર અને ઉપહાસની છાપ ઊભી કરે છે. મારો એવો અભિપ્રાય છે કે આ શબ્દો બદનક્ષી સમાન બનતા નથી. પોતાની લાગણીઓ વ્યક્ત કરતી વખતે શબ્દોની પસંદગીમાં સાવચેત રહેવું જોઈએ. વ્યક્ત કરવું અને બોલવું એ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૮ અને ૨૧ હેઠળ તમામ નાગરિકોને આપવામાં આવેલો એક અમૂલ્ય મૂળભૂત અધિકાર છે જે લોકશાહીનો આત્મા છે. બદનક્ષીનો કાયદો એ ભારતીય કાનૂની વ્યવસ્થામાં કાયદેસર રીતે સ્વીકાર્ય વાજબી નિયંત્રણો પૈકીનું એક છે. વિરોધ કરવો, ઇનકાર કરવો, નકારવું, બચાવ કરવો વગેરે અભિવ્યક્તિની રીતો છે. તે ભાવનાત્મક સ્થિતિ અને વિચાર પ્રક્રિયા દર્શાવે છે. જો કે, તેનાથી કોઈ નુકસાન કે હાનિ થવી જોઈએ નહીં, જે અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતા પરનું એક બંધન છે. આમ, કોઈ વ્યક્તિ સંયમિત શબ્દો સાથે જાહેરમાં તેની સામે કરવામાં આવેલા અમુક આરોપો અથવા આક્ષેપોને અસ્વીકાર કરી શકે છે, ઇનકાર કરી શકે છે અથવા નકારી શકે છે. આખરે, તે શબ્દોની પસંદગી છે જે બદનક્ષીનો ગુનો રચી શકે છે.”

૨૦. કાયદાની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં, જો આપણે બદનક્ષીભર્યા હોવાનો દાવો કરવામાં આવેલા જાહેર નોટિસમાંના નિવેદનોની તપાસ કરીએ, તો તે ફરિયાદીને બદનામ કરવા માટે ઇરાદાપૂર્વકના અથવા

સાર્વજનિક હોવાનું જણાતું નથી. આ જાહેર નોટિસ દ્વારા અરજદાર શાળાએ પ્રસિદ્ધ કર્યું હતું કે ફરિયાદી અને તેમના સાથીદારની કલમ ૧૫૧ અને ૧૦૭ હેઠળની કાર્યવાહીના અનુસંધાનમાં ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને રાતોરાત કસ્ટડીમાં રાખવામાં આવ્યા હતા અને બીજા દિવસે જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા, જે પોતે જ બદનક્ષીભર્યું નિવેદન નથી. વધુમાં, ફરિયાદી અને તેમના સાથીદારની જ્ઞાતિ "કડવા પટેલ" હોવાનું જણાવવું એ કોઈ બદનક્ષીભર્યું નિવેદન નથી. આઈપીસીની કલમ ૪૮૯ ના અપવાદ ૧, ૪ અને ૯ સ્પષ્ટપણે લાગુ પડે છે.

૨૧. એ નોંધવું યોગ્ય છે કે ફરિયાદી અને તેમના સાથીદારે શાળાને બાનમાં લીધી હતી અને દૈનિક વર્તમાનપત્ર તેમજ સોશિયલ મીડિયામાં પ્રસિદ્ધ થયેલા અગાઉના સમાચારોના અનુસંધાનમાં ભય અને ખોટી શંકાઓ ફેલાવી રહ્યા હતા. આમ, આ નિવેદનો અપવાદ ૧ અને ૪ ની અંદર આવે છે અને તેથી જાહેર નોટિસને બદનક્ષીભર્યું નિવેદન ગણવામાં આવતું નથી. આમ, કોડની કલમ ૨૦૪ હેઠળ પ્રોસેસ ઈશ્યૂ કરતો વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટનો હુકમ ન્યાયિક બુદ્ધિના ઉપયોગના અભાવથી પીડાય છે. અપવાદની પ્રસ્તુતતા અંગે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા બિલકુલ ચર્ચા કરવામાં આવી નથી. તેથી, હુકમ સંક્ષિપ્ત અને કારણવિહીન હોવાનું જણાય છે. બદનક્ષીનો ગુનો એક ગંભીર કૃત્ય હોવાથી જ્યારે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે તેના માટે પ્રોસેસ ઈશ્યૂ કરવાનો નિર્ણય કર્યો, ત્યારે આઈપીસીની કલમ ૪૮૯ માં જણાવેલા અપવાદોને ધ્યાને લઈને

ફરિયાદને ચકાસવી પણ જરૂરી હતી. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આવા અપવાદોને ધ્યાને લેવામાં નિષ્ફળતાએ હુકમને વ્યર્થ અને નિર્થક બનાવી દીધો છે.

૨૨. હરિયાણા રાજ્ય વિરુદ્ધ બી. ભજનલાલ અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૨ એસ.સી. ૬૦૪ ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે કાયદાના સિદ્ધાંતનો સારાંશ આપ્યો હતો, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:—

“(૧) જ્યાં પ્રથમ માહિતી અહેવાલ અથવા ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો, જો તેઓને તેના મૂળ સ્વરૂપમાં લેવામાં આવે અને તેની સંપૂર્ણતામાં સ્વીકારવામાં આવે તો પણ, પ્રથમ દર્શનીય રીતે કોઈ ગુનો બનતો નથી અથવા આરોપી સામે કોઈ કેસ બનતો નથી.

(૨) જ્યાં એફઆઈઆર અને અન્ય સામગ્રીમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો, જો કોઈ હોય તો, એફઆઈઆર સાથે જોડાયેલ હોય તે કોગ્નિઝેબલ ગુનો જાહેર કરતા નથી, જે કોડની કલમ ૧૫૫(૨) ના દાયરામાં મેજિસ્ટ્રેટના હુકમ સિવાય કોડની કલમ ૧૫૬(૧) હેઠળ પોલીસ અધિકારીઓ દ્વારા તપાસને વાજબી ઠેરવતા નથી.

(૩) જ્યાં, એફઆઈઆરમાં અથવા ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા બિનતકરારી આક્ષેપો અને તેના સમર્થનમાં એકત્રિત કરવામાં આવેલા પુરાવા કોઈપણ ગુનો આચર્યાનું જાહેર કરતા નથી અને આરોપી સામે કેસ બનાવતા નથી.

(૪) જ્યાં, એફઆઈઆરના આક્ષેપો કોન્ફિઝેબલ ગુનો રચી શકતા નથી પરંતુ માત્ર નોન-કોન્ફિઝેબલ ગુનો રચે છે, ત્યાં કોડની કલમ ૧૫૫(૨) હેઠળ વિચાર્યા મુજબ મેજિસ્ટ્રેટના હુકમ વિના પોલીસ અધિકારી દ્વારા કોઈ તપાસની પરવાનગી નથી.

(૫) જ્યાં, એફઆઈઆર અથવા ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો એટલા વાહિયાત અને સ્વાભાવિક રીતે અસંભવિત હોય કે જેના આધારે કોઈ સામાન્ય બુદ્ધિશાળી વ્યક્તિ ક્યારેય એવા ન્યાયી નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે નહીં કે આરોપી સામે કાર્યવાહી માટે પૂરતો આધાર છે.

(૬) જ્યાં, કોડની અથવા સંબંધિત કાયદાની કોઈપણ જોગવાઈમાં (જે હેઠળ ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી છે) કાર્યવાહી શરૂ કરવા સામે સ્પષ્ટ કાનૂની પ્રતિબંધ હોય અને/અથવા જ્યાં કોડમાં અથવા સંબંધિત કાયદામાં કોઈ ચોક્કસ જોગવાઈ હોય, જે વ્યથિત પક્ષની ફરિયાદ માટે અસરકારક નિવારણ પૂરું પાડે છે.

(૭) જ્યાં ફોજદારી કાર્યવાહી સ્પષ્ટપણે બદલરાદાથી પ્રેરિત હોય અને/અથવા જ્યાં કાર્યવાહી ક્ષેષપૂર્ણ રીતે આરોપી પર બદલો લેવાના ગુપ્ત હેતુથી અને અંગત અદાવતના કારણે તેને હેરાન કરવાના હેતુથી શરૂ કરવામાં આવી હોય.”

૨૨.૧. હાલના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ફક્ત ૧, ૫ અને ૭ ના તારણો આકર્ષાય છે. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાને લેતાં, હાલની

પિટિશન વિચારણાને પાત્ર છે.

૨૩. પરિણામે, હાલની પિટિશન મંજૂર કરવામાં આવે છે. વિદ્વાન સીજેએમ, રાજકોટ સમક્ષ પેનિંગ ફોજદારી કેસ નં. ૧૫૨/૨૦૧૭ ની કાર્યવાહી અને તેમાંથી ઉદ્ભવતી તમામ અનુગામી કાર્યવાહી હાલના અરજદારો પૂરતી આથી કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવે છે. સીધી બજવણીની પરવાનગી આપવામાં આવે છે.

(જે. સી. દોશી, ન્યાયમૂર્તિ)

શેખર પી. બારવે

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====